

تدوین و ارزیابی درسنامه‌های آموزش زبان فارسی ویژه «رشته مدیریت» برای فارسی‌آموزان غیرایرانی در سطح پیشرفته: آموزش برای اهداف دانشگاهی*

مهین ناز میردهقان فراشاه^۱

دانشیار و هیأت علمی دانشگاه بهشتی، تهران، ایران.

میترا برومند^۲

کارشناس ارشد رشته آرفا، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

چکیده

در حوزه تدوین کتاب‌های درسی و متون آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان برای اهداف ویژه دانشگاهی با وجود اهمیت بالای امر، آثاری بسیار اندک تدوین شده است. هدف از پژوهش حاضر، تدوین و ارزیابی درسنامه‌های آموزش زبان فارسی در رشته مدیریت برای فارسی‌آموزان غیرایرانی در سطح پیشرفته برای اهداف دانشگاهی است. مواد آموزشی برای این گروه از مخاطبان که با هدف ادامه تحصیل یا فعالیت در هر کدام از گرایش‌های رشته مدیریت به فارسی‌آموزی می‌پردازند، ضمن تقویت مهارت‌های اصلی و فرعی زبانی می‌بایست مشتمل بر موارد اختصاصی مورد نیاز آنان برای ادامه تحصیل یا کسب و کار در رشته مدیریت (تمامی گرایش‌ها) باشد؛ بر این اساس تولید محتوای زبانی ویژه این رشته با بهره‌گیری از رویکرد محتوامحور با تهیه یازده درس (در قالب سه بخش) برای آموزش زبان فارسی به مدت ۱۱۰ ساعت (هر درس برای پنج جلسه آموزش) به انجام رسیده است. در تهیه و ارزیابی درسنامه‌ها به ده عامل توجه شده است: موضوع اصلی، واژگان و ساختار، کیفیت تکالیف، تصاویر، متون آموزشی، شنیداری، خوانداری، گفتاری، نوشتاری، اهداف ویژه مدیریتی. پرسش‌های اصلی پژوهش عبارت‌اند از: ۱. ویژگی‌های محتواهای آموزشی مناسب برای غیرفارسی‌زبانان در رشته مدیریت در چارچوب رویکرد محتوامحور کدام‌اند؟ ۲. شیوه‌های مؤثر برای تقویت چهار مهارت اصلی زبان فارسی برای گروه مخاطب و با هدف برقراری ارتباط کدام‌اند؟ به منظور ارزیابی ساختاری، محتوایی و شکلی درسنامه‌ها بر مبنای مدل ارزیابی تکوینی جیس (۱۹۸۹) و کانینگزورث (۱۹۹۵)، پرسشنامه‌ای تهیه و همراه با درسنامه در اختیار سی متخصص آموزش زبان فارسی در مراکز آموزش زبان فارسی دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی و دانشگاه مجازی المصطفی گذاشته شد. تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه‌ها نمایانگر همخوانی معنادار نه عامل از ده عامل مورد بررسی با نیازهای زبان‌آموزان برای ادامه تحصیل و فعالیت در گرایش‌های مختلف رشته مدیریت است؛ همچنین نتایج تحلیل به صورت آمار استنباطی در پژوهش ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: آموزش زبان فارسی برای اهداف دانشگاهی رشته مدیریت، رویکرد محتوامحور، چارچوب مرجع آموزش زبان فارسی، سطح زبانی پیشرفته.

* تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۰۲ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۲۸

(نویسنده مسئول)

¹ Email: m_mirdehghan@sbu.ac.ir

² Email: mitra_boroumand90@yahoo.com

Persian language international teaching studies
Year 9, Number 15, Spring & Summer 2024; pp (141-176)
10.22034/maz.2025.20180.1142

مطالعات آموزشی زبان فارسی
سال ۹، شماره ۱۵، بهار و تابستان ۱۴۰۳؛ صفحات (۱۴۱-۱۷۶)
نشریه علمی / مقاله پژوهشی

Development and Evaluation of Persian Language Teaching Textbooks Specializing in "Management" for Non-Iranian Persian Learners at an Advanced Level: Education for Academic Purposes*

Mahinnaz Mirdehghan Farashah¹

Associate Professor and Faculty, Beheshti University, Tehran, Iran.

Mitra Boroumand²

M.A. in TPSOL, SBU.

Abstract

In spite of the high importance of the subject, very few works have been compiled in the field of compiling textbooks and texts for teaching Persian to non-Persian speakers for specific academic purposes. The aim of the present study is to compile and evaluate textbooks for teaching Persian in the field of management for non-Iranian Persian learners at an advanced level for academic purposes. Educational materials for this group of audiences who are learning Persian with the purpose of continuing their education or working in any of the management majors, while strengthening their main and secondary language skills, should include the specific items they need to continue their education or business in the field of management (all majors); thus, the language content creation specific to this field has been carried out using a content-based approach by preparing eleven lessons (in the form of three parts) for teaching Persian for 110 hours (each lesson for five training sessions). Ten factors were considered in the preparation and evaluation of the textbooks: main topic, vocabulary and structure, quality of assignments, images, educational texts, listening, reading, speaking, writing, and specific management objectives. The main research questions are as follows: 1. What are the characteristics of educational content suitable for non-Persian speakers in the field of management within the framework of a content-based approach? 2. What are the effective methods for strengthening the four main Persian language skills for the group of audiences and with the aim of communicating? In order to evaluate the structure, content, and form of the textbooks, based on Geis (1989) and Cunningsworth's (1995) formative assessment model, a questionnaire was prepared and given along with the textbook to thirty Persian language teaching specialists in the Persian language teaching centers of Shahid Beheshti University, Imam Khomeini International University, and Al-Mustafa Open University. The analysis of data from the questionnaires shows a significant correspondence between nine of the ten factors studied and the needs of language learners to continue their education and work in various management majors; the results of the analysis are also presented in the form of inferential statistics in the research.

Keywords: Persian language teaching for academic purposes in the field of management, content-based approach, Persian language teaching reference framework, advanced language level.

* Received: 22 December 2024 | Accepted: 19 August 2025

¹ Email: m_mirdehghan@sbu.ac.ir (Corresponding Author)

² Email: mitra_boroumand90@yahoo.com

۱. مقدمه

تهیه و تدوین کتاب‌های آموزش زبان فارسی برای غیرفارسی‌زبان (آزفا) در ایران به بیش از ۵۰ سال می‌رسد؛ با این حال بررسی منابع موجود آزفا نمایانگر آن است که بیشترین تعداد آنان برای اهداف عمومی فارسی آموزی بوده و آموزش زبان فارسی با اهداف ویژه دانشگاهی کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

از جمله منابعی که با اهداف عمومی زبان‌آموزی برای آموزش چهار مهارت اصلی زبانی برای غیرفارسی‌زبانان بزرگسال تدوین شده است، می‌توان مجموعه‌های زیر را برشمرد: فارسی از طریق انگلیسی (پازارگادی، ۱۳۴۶)، آموزش زبان فارسی (ثمره، ۱۳۶۶)، فارسی امروز برای دانشجویان خارجی (مؤید شیرازی، ۱۳۷۱)، دوره آموزش زبان فارسی از مبتدی تا پیشرفته (ضرغامیان، ۱۳۷۷)، زبان فارسی (صفارمقدم، ۱۳۷۸)، فارسی بیاموزیم (ذوالفقاری و همکاران، ۱۳۸۰)، آموزش فارسی به فارسی (مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی، ۱۳۸۴)، مجموعه فارسی آسان (پازارگادی، ۱۳۸۵)، خودآموز زبان فارسی (رسولی موسوی، ۱۳۸۷)، فارسی: اینجا و اکنون (فرخ‌فال، ۲۰۱۳/۱۳۹۲)، گام اول (صحرايي و همکاران، ۱۳۹۶)، سلام فارسی (صفری، ۱۳۹۶)، مینا (صحرايي و همکاران، ۱۳۹۶)، پرفا (میردهقان فراشاه و همکاران، ۱۳۹۸)، فراز فارسی (میردهقان فراشاه و همکاران، ۱۴۰۲).

در حوزه آموزش زبان فارسی برای اهداف ویژه نیز می‌توان به چند مورد اشاره کرد: تدوین درسنامه برای رشته زبان و ادبیات فارسی (پارساکیا، ۱۳۹۷)، تدوین درسنامه برای رشته حسابداری ویژه فارسی‌آموزان غیرایرانی با رویکرد محتوامحور (یاحقى، ۱۳۹۶)، تدوین درسنامه برای آموزش فارسی به چینی‌زبانان (میردهقان فراشاه، میرزایی برزکی و دهقانی، ۱۳۹۷)، آموزش فارسی برای پزشکان (وکیلی فرد و همکاران، ۱۳۹۵ و ۱۳۹۷).

با این حال، با توجه به کمبود منابع تخصصی برای اهداف ویژه دانشگاهی در فارسی به این موضوع در اینجا تأکید می‌شود. راینسون (۱۹۸۰)، آموزش زبان برای اهداف ویژه را به عنوان واحدی درسی تعریف می‌کند که شرکت کنندگان در آن، اهداف و مقاصد خاصی اعم از مواردی همانند دانشگاهی، شغلی و علمی داشته باشند. وی تأکید می‌کند که هدف

زبان‌آموزان برای استفاده از زبان، مهم‌ترین هدف در تدوین این دوره‌های زبان‌آموز-محور و مبتنی بر تحلیل نیازهای مخاطبان است. زبان‌آموزان در این دوره‌ها در حین یادگیری مباحث و موضوعات مرتبط با رشته تخصصی مورد نظر خود، زبان را نیز می‌آموزند. رویکردهای آموزشی که دارای محوریت تخصصی و حرفه‌ای هستند، به بیان رایسانن^۱ (۲۰۰۸)، موقعیتی را برای زبان‌آموزان فراهم می‌آورند تا بتوانند کاربردهای عملی از نمونه‌ها، فعالیت‌ها و موقعیت‌های ارائه‌شده در آموزش را در موقعیت‌های کاربردی هدف خود تجربه کنند؛ بدین معنا که آنان می‌توانند از دانش خود همزمان برای یادگیری زبان و نیز در مطالعات و محیط کار خود استفاده نمایند. برنامه زبان‌آموزی برای اهداف ویژه، دانش تخصصی مخاطبان را افزایش می‌دهد، آنان را قادر می‌سازد تا از این راه مفاهیم بیشتری را در زبان مقصد فراگیرند و علاقه‌مندی مخاطبان زبان‌آموز به رشته تحصیلی خود موجب ایجاد انگیزه بیشتر آنان برای تعامل با گویشوران زبان مقصد می‌شود.

پژوهش حاضر با هدف تدوین درسنامه‌هایی برای دوره آموزش زبان فارسی برای غیرفارسی‌زبانانی است که با هدف تحصیل در انواع گرایش‌های رشته مدیریت و کسب‌وکار و برقراری ارتباط در این حوزه وارد ایران می‌شوند؛ به عبارتی می‌توان آن را آموزش فارسی ویژه رشته دانشگاهی مدیریتی نامید. با در نظر گرفتن این نکته که زبان‌آموزان برای اهداف ویژه معمولاً بزرگسالانی هستند که از تسلطی مناسب بر زبان مقصد برخوردارند، سطح زبان‌آموزی دوره تعریف شده در سطح پیشرفته بر مبنای سطح‌بندی چارچوب مرجع فارسی است (میردهقان فرامشاه و همکاران، ۱۳۹۵).

در این باره، انواع گرایش‌های رشته مدیریت از موارد مورد علاقه غیرایرانیان در فارسی‌آموزی است. برای این گروه از مخاطبان ضروری است تا جهت کسب‌وکار و تحصیل در رشته یادشده همراه با یادگیری مبانی حوزه مدیریت به تسلط کافی بر مهارت صحبت کردن و تعامل در جامعه فارسی‌زبان دست یابند.

در پژوهش حاضر ضمن بهره‌گیری از متون تخصصی و نیمه‌تخصصی مدیریتی، به‌ویژه

1. Raisanen

از «واژه‌های مدیریتی در کاربرد»^۱ (بیل ماسکول^۲، ۲۰۱۰) و «چارچوب مرجع آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان» در تهیه محتوای زبانی سطح زبانی پیشرفته برای فارسی‌آموزان در رشته مدیریت بهره‌برداری شده است.

در همین راستا پرسش‌های اصلی پژوهش عبارت‌اند از: ۱. ویژگی‌های محتواهای آموزشی مناسب برای غیرفارسی‌زبانان در رشته مدیریت در چارچوب رویکرد محتوامحور کدام‌اند؟ ۲. شیوه‌های مؤثر برای تقویت چهار مهارت اصلی زبان فارسی برای گروه مخاطب و با هدف برقراری ارتباط کدام‌اند؟

مقاله حاضر در پنج بخش سازماندهی شد؛ بخش نخست، مقدمه‌ای مشتمل بر هدف، ضرورت و پرسش‌های پژوهش برای آموزش فارسی ویژه رشته دانشگاهی مدیریت آمده است. بخش دوم به بیان مسئله و بخش سوم به ارائه مبانی نظری پژوهش (شامل آموزش محتوامحور و چارچوب مرجع آموزش زبان فارسی) در تدوین درسنامه‌ها اختصاص یافته است. به منظور ارزیابی درسنامه‌های تهیه‌شده از روش پرسشنامه‌ای استفاده شد که در بخش چهارم، تحلیل داده‌های حاصل از ارزیابی مدرسان زبان فارسی از درسنامه‌های تدوین شده آمده است و در بخش پنجم نیز به جمع‌بندی و نتیجه‌گیری پژوهش در پاسخ به پرسش‌های آن می‌پردازد.

۲. بیان مسئله

با وجود پیشینه غنی آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان در کشورمان، تدوین منابع با در نظر گرفتن نیاز فارسی‌آموزان برای اهداف ویژه دانشگاهی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. غیرایرانیانی که به قصد ادامه تحصیل در رشته‌های مختلف دانشگاهی (مانند مدیریت، حسابداری، معماری، ادبیات فارسی و...) وارد ایران می‌شوند، در کلاس‌های دانشگاهی (عمدتاً به زبان فارسی) همراه با دانشجویان ایرانی حضور می‌یابند و با مشکلاتی فراوان روبه‌رو می‌شوند. زبان‌آموزان مخاطب نیاز دارند پیش از ورود به کلاس‌های دانشگاهی و همراه شدن با فارسی‌زبانان در رشته موردنظر در کلاس‌ها، دوره‌هایی را با هدف ویژه آشنایی توأمان با زبان فارسی (در سطح پیشرفته) در کنار نیازهای اساسی دوره دانشگاهی مزبور،

1. Business Vocabulary In Use

2. Bill Mascull

مشمول بر اصطلاحات، مبانی و متون تخصصی و نیمه تخصصی رشته دانشگاهی و نیازهای دانشگاهی از نظر تسلط بر هر یک از مهارت‌های اصلی زبانی در رشته مزبور را بگذرانند.

در طول سال‌ها دانشجویان خارجی، اغلب پس از گذراندن دوره کوتاهی برای فارسی‌آموزی برای تحصیل در رشته مدیریت که در پژوهش حاضر مورد نظر است، وارد دانشگاه‌های کشور شده و در مقطع کارشناسی (مورد بررسی در اینجا) همراه با دانشجویان ایرانی در کلاس‌های تخصصی مدیریت حضور می‌یابند که بررسی‌ها نمایانگر مشکلات بسیار این گروه مخاطب در درک مفاهیم تخصصی مدیریتی در فارسی است؛ از این‌رو هدف از انجام این پژوهش، تهیه و تدوین درسنامه‌های حاوی موضوعات، واژگان و متون تخصصی در حوزه مدیریت با استفاده از کتب و متون تخصصی و نیمه تخصصی در حال تدریس در رشته مدیریت جهت کمک به دانشجویان غیرفارسی‌زبانی است که با هدف تحصیل در انواع گرایش‌های رشته مدیریت و کسب‌وکار و برقراری ارتباط در حوزه مدیریت وارد ایران می‌شوند.

در این زمینه توجه به برنامه آموزشی^۱ از اهمیت فراوانی برخوردار است. ریچاردز (۱۳۹۷) برنامه آموزشی را به مفهوم هر نوع دوره آموزشی سازمان‌یافته در آموزش زبان می‌داند. تهیه برنامه‌های آموزشی از دغدغه‌های اصلی مؤسسات آموزشی است. هنگام طراحی برنامه آموزشی، عوامل زیادی باید در نظر گرفته شوند که نادیده گرفتن آنان به نامتناسب شدن دوره آموزشی با زبان‌آموزان و موقعیت آن دوره می‌انجامد. نیشن و مک‌الیستر (۱۳۹۵) این عوامل را در فرایند طراحی برنامه آموزشی در قالب سه زیرفرایند تحلیل محیط^۲، تحلیل نیازها^۳ و کاربرد اصول^۴ برمی‌شمرد؛ بر این اساس به منظور برنامه‌ریزی مناسب در تدوین منابع آموزش زبان توجه به اهداف و نیازها دارای اهمیت فراوان است^۵ که در اینجا برای اهداف ویژه رشته مدیریت به کار رفته است.^۶

-
1. Curriculum
 2. environment analysis
 3. needs analysis
 4. application of principles

۵. برای چشم‌انداز آموزش زبان فارسی به غیرایرانیان از منظر برنامه‌ریزی درسی ر.ک: صحرایی (۱۳۹۱).

۶. برای مباحث بیشتر درباره آموزش زبان برای اهداف خاص، ر.ک: هاجینسون (Hutchinson)، ۲۰۱۰ و اینماکولادا (Inmaculada)، ۲۰۰۸.

به منظور آموزش زبان فارسی تخصصی در رشته مدیریت به زبان آموزان در سطح دانشگاهی، تمرکز اصلی بر زبان در بافت است و به ویژه موضوعاتی که مباحث مالی و تجاری و مرتبط با رشته مدیریت است در درسنامه‌ها پوشش داده شده‌اند (ر.ک: جدول ۱). مهم ترین موضوع در فارسی برای اهداف ویژه این است که زبان موضوعی جدا از دنیای واقعی مخاطبان نیست، بلکه همراه با مسائل مهم برای آنان است.

هنگام طراحی برنامه آموزش فارسی برای اهداف ویژه نه تنها باید طبیعت زبان آموز، بلکه هدف آموزش را نیز در نظر داشت. در تدوین درسنامه‌ها هر چهار مهارت اصلی زبانی (شنیدار، خواندار، گفتار، نوشتار) به انضمام آموزش غیرمستقیم فرهنگ مدنظر آمده و در چیش آموزش مهارت‌ها، اولویت نیاز زبان آموزان در نظر گرفته شده است؛ برای مثال ممکن است در برنامه آموزش زبان برای زبان آموزانی که قرار است در رشته بازاریابی به تحصیل بپردازند، تأکید بر مهارت گفتار باشد و در جای دیگر تأکید بر آموزش مهارت خواندار و نوشتار بنابر نیاز مخاطب قرار گیرد.

آموزش با اهداف ویژه، موضوع و زبان را با هم ترکیب می‌کند و چنین ترکیبی موجب بالابردن انگیزه زبان آموزان می‌شود؛ زیرا آنان را قادر می‌سازد تا آنچه را از زبان آموخته‌اند در رشته تحصیلی شان به کار بندند. رشته تحصیلی آنان می‌تواند حسابداری، مدیریت بازرگانی، اقتصاد، بازاریابی، مهندسی مالی و یا هر گرایش دیگری باشد. توانایی در استفاده از واژگان و ساختارهایی که آنان در بافت‌های معنادار می‌آموزند موجب تقویت انگیزه در آنان می‌شود. توانایی زبان آموزان در رشته مربوط به خودشان به یادگیری آنان در زبان مورد نظر کمک می‌کند و دانش موضوعی در بافتی را که برای فهم و درک زبان فارسی لازم است در اختیار آنان قرار می‌دهد. در آموزش زبان فارسی برای اهداف ویژه، زبان آموزان با تلفیق محتوا و موضوع مرتبط با رشته خود با زبان فارسی آشنا می‌شوند و مدرس با آموختن مطالب درسی تخصصی به آنان در تسریع یادگیری زبان فارسی به آنان کمک می‌کند.

۳. مبانی نظری

۳-۱. رویکرد محتوامحور

یکی از رویکردهای مهم در آموزش زبان رویکرد محتوامحور^۱ است که یادگیری زبان را در موقعیت‌های معنادار و با استفاده از الگوهای آموزشی برمی‌شمرد که در آن زبان و موقعیت هر دو با یکدیگر همراه می‌شوند. هادلی به نقل از مت^۲ (۱۹۹۱) یادگیری زبان با رویکرد محتوامحور را آموزشی تعریف می‌کند که از اهداف یادگیری و فعالیت‌های مشتق‌شده از سرفصل آموزشی به عنوان ابزاری برای آموزش مهارت‌های زبان استفاده کند.

مدرسان دوره‌های آموزش زبان دوم و برنامه‌های محتوامحور تکالیفی را طراحی می‌کنند که در آنها به نیازهای دانشگاهی و زبانی دانشجویان با هم پاسخ داده شود. در این تکالیف تأکید بر دقت در محتوا و بر پیچیدگی زبان به کار رفته در استفاده از آن محتواست. هدف از برنامه‌های محتوامحور ایجاد سطوح مشخصی از تسلط زبانی از راه یادگیری تجربی موضوعات در موقعیت‌های واقعی است (لایستر^۳، ۲۰۱۷؛ کاماراتا^۴، ۲۰۱۶؛ اوموتو و همکاران^۵، ۲۰۱۳).

در محیط‌های آموزشی محتوامحور، آموزش زبان از طریق محتوا یا محتوا از راه زبان کافی نیست، بلکه نیازمند تلفیقی از فعالیت‌های تأکیدکننده بر صورت و فعالیت‌های محتوامحور برای حصول بهترین نتیجه است (هادلی^۶، ۲۰۰۳: ۱۵۷-۱۵۳). رویکرد آموزش محتوامحور به شکل مؤثری مهارت یادگیری زبان را در زبان‌آموزان بالا می‌برد و مهارت‌های لازم جهت کسب تخصص‌های گوناگون را به آنان آموزش می‌دهد؛ با چنین رویکردی زبان‌آموزان با شرکت در محیط‌های اجتماعی، تحصیلی و دانشگاهی به تدریج بر زبان مورد نظر تسلط بیشتری می‌یابند.

استولر^۷ (۲۰۰۴) ویژگی‌های رویکرد محتوامحور را چنین بیان می‌کند:

1. Content-based
2. Met
3. Lyster
4. Cammarata
5. Omoto
6. Hadley
7. Fredricka L. Stoller

۱. زبان‌آموزان از راه محتوای مرتبط در معرض میزان قابل توجهی از بافت زبانی قرار می‌گیرند؛ همچنین با کشف مطالب جالب درگیر انجام فعالیت‌های مناسب وابسته به زبان می‌شود. در این رویکرد زبان به صورت مستقیم تدریس نمی‌شود، بلکه به‌طور طبیعی توسط زبان‌آموز فراگرفته می‌شود.

۲. رویکرد محتوامحور یادگیری در بافت را تقویت می‌کند؛ زبان‌آموزان به جای یادگیری زبان مجزا و انواع ساختارهای زبانی، بافت‌های گفتمانی مرتبط و مفید را می‌آموزند که در آموزش زبان برای آنان طراحی شده است؛ از این‌رو آنان با زبان و محتوایی که آموخته‌اند راحت‌تر ارتباط برقرار می‌کنند.

۳. زبان‌آموزان در کلاس با رویکرد محتوامحور فرصتی مناسب جهت انتخاب منابع تخصصی را دارند. استفاده از منابع و محتوای منسجم به زبان‌آموزان این اجازه را می‌دهد تا هم دانش زبانی و هم دانش تخصصی و محتوایی خود را بالا برند.

۴. مجموعه اطلاعاتی که آموزش داده می‌شود، داده‌هایی از زندگی واقعی است که به درک و ایجاد انگیزه‌های ذاتی برای زبان‌آموز می‌انجامد.

۵. در رویکرد محتوامحور، ارائه اطلاعات به‌طور راهبردی به فراخور وضعیت مناسب زبان‌آموزان و در زمان مناسب تصریح و تکرار می‌شود.

۶. رویکرد محتوامحور به مدرس یا طراح درسنامه این اجازه را می‌دهد تا با قرار دادن علایق و نیازهای زبان‌آموزان، درسنامه‌ای منعطف و با سازش بیشتر طراحی کند.

۲-۳. چارچوب مرجع آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان

نمود چارچوبی مشترک و شفاف نبودن محتوای سطوح آموزشی در حوزه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان موجب شده است تا کتاب‌ها و درسنامه‌های آموزشی بدون تکیه بر مبنای نظری واحد و علمی طراحی شوند. اهمیت این امر محدود به حوزه تهیه و تدوین محتوا نیست، بلکه در زمینه طراحی دوره‌های آموزشی، آزمون‌های بسندگی، ارزشیابی مهارت‌ها و توانایی‌های مختلف زبان‌آموزان نیز مشخص بودن محتوای هر سطح آموزشی از اصلی‌ترین نیازهاست. تهیه پیکره محتوایی در هر یک از حوزه‌های دستور، واژگان و کارکرد در سطوح

مختلف پایه، میانی و پیشرفته، نخستین و اصلی‌ترین گام در طراحی یک چارچوب زبانی است. با توجه به ضرورت ایجاد هماهنگی در فعالیت‌های این حوزه، تدوین «چارچوب مرجع فارسی» (میردهقان فراشاه و همکاران، ۱۳۹۵) که خود مبتنی بر «چارچوب مرجع مشترک اروپا» (۲۰۰۱ و ۲۰۲۰) و بومی‌سازی آن برای زبان فارسی به انجام رسیده، تلاشی بوده است تا مدرسان، طراحان برنامه‌های درسی، آزمونگران زبان و کسانی که قصد تهیه و تدوین محتوای آموزشی در فارسی را دارند بتوانند فعالیت‌های خود را مبتنی بر به‌روزترین استانداردهای بین‌المللی در حوزه آموزش زبان فارسی با توجه به محتوایی استاندارد و سطح‌بندی شده در سه حوزه دستوری، واژگانی و کارکردی در سطوح اصلی آموزشی به انجام برسانند.

در چارچوب مرجع مزبور که با تأیید مرکز همکاری‌های علمی بین‌المللی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری انتشار یافته، ضمن گزینش سه حوزه اصلی آموزش زبان فارسی مشتمل بر «دستور»، «واژه» و «کارکرد»، سطح‌بندی آنان در سه سطح «پایه»، «میانی» و «پیشرفته» ارائه شده است. نتایج تحقیق در این چارچوب در مجموع نمایانگر گزینش ۲۷۸ حوزه واژگانی، ۱۱۹ حوزه دستوری، ۱۸۴ حوزه کارکردی مختلف در زبان فارسی است که در سه سطح مزبور دسته‌بندی شده‌اند. نتایج و طبقه‌بندی آن می‌تواند به مدرسان، مؤلفان کتاب‌های درسی، آزمون‌سازان و نیز برنامه‌ریزان دوره‌های آموزشی کمک کند تا با استفاده از پیکره محتوایی ارائه و سطح‌بندی شده، بنابر نیازهای مجموعه زبان‌آموزان هدف خود گزینش کنند و بر آن اساس به تولید محتوا پردازند.^۱

۳-۳. روش پژوهش

با در نظر داشتن هدف پژوهش در اینجا به فرایندها و مراحل تهیه و تدوین درسنامه‌ها بر مبنای رویکرد محتوامحور و چارچوب مرجع آموزش زبان فارسی (میردهقان فراشاه و همکاران، ۱۳۹۵) پرداخته شده است.

۱. برای اطلاعات بیشتر درباره چارچوب مرجع فارسی، ر.ک: میردهقان فراشاه (۲۰۲۱) و میردهقان فراشاه و یوسفی (۲۰۲۰).

در نیازسنجی حوزه‌های مورد نیاز زبان آموزان مخاطب و برای گزینش مفاهیم و واژه‌های تخصصی مورد نیاز برای آموزش به آنان، ضمن بررسی کتب و متون در حال تدریس در دانشگاه‌های کشور برای رشته مدیریت، کتاب‌های تخصصی و نیمه تخصصی داخلی و خارجی در حوزه مدیریت (از جمله کیمه^۱، ۲۰۰۶؛ نیکولانکو^۲، ۲۰۰۸) و نیز مصاحبه با اساتید، متخصصان و دانشجویان رشته مدیریت و نظرسنجی از مدرسان زبان فارسی بهره برده شد. در ادامه، گزینش حوزه‌های دستوری، واژگانی و کارکردی برای سطح پیشرفته از چارچوب مرجع فارسی (۱۳۹۵) بر مبنای نیازسنجی انجام شده برای گروه مخاطبان در رشته مدیریت به انجام رسید. آنچه در طراحی و تهیه مواد درسی و تکالیف، محور کار قرار گرفت، در نظر گرفتن موقعیت‌های طبیعی در مباحث و ارائه توأمان مباحث فرهنگی در تدوین متون بوده است. در برنامه‌ها در سه بخش و هر بخشی مشتمل بر سه و چهار درس (مجموعاً یازده درس) تهیه و در پایان هر بخش، پاسخنامه مربوط آورده شده است. ساختار هر درس این قسمت‌ها را دربرمی گیرد^۳: ۱. پیش از خواندن [الف] آمادگی ذهنی و ب) واژه‌ها و مفاهیم تازه؛ ۲. خواندن؛ ۳. پس از خواندن / درک مطلب؛ ۴. گسترش واژه و ساخت واژه؛ ۵. راهبرد خواندن؛ ۶. دستور؛ ۷. شنیدن؛ ۸. نوشتن؛ ۹. گفتگو و ۱۰. صحبت کردن^۴. در برنامه‌های تهیه شده برای آموزش زبان فارسی به مدت ۱۱۰ ساعت (هر درس برای پنج جلسه آموزش) برای گروه مخاطب برنامه‌ریزی شده است. جدول ۱، فهرست دروس تهیه شده برای دوره را نشان می‌دهد.

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار
منبع اطلاعات	۴.۱۵	۰.۵۰
توسعه تفکر حرفه‌ای	۴.۲۰	۰.۴۸
رشد مهارت‌های تدریس	۴.۳۲	۰.۴۵
حل مشکلات آموزشی	۴.۰۸	۰.۵۵

1. Combe

2. Nicolaenko

۳. در تدوین ساختار در برنامه‌ها ضمن بررسی منابع تخصصی مدیریتی، به‌ویژه از وکیلی فرد و گله‌داری (۱۳۹۵) بهره برده شده است.

۴. با توجه به محدودیت ابعاد مقاله از آوردن در برنامه‌ها خودداری شده است؛ برای در برنامه‌های یادشده، ر.ک: برومند (۱۳۹۶).

جدول ۱: فهرست دروس دوره آموزش زبان فارسی ویژه رشته دانشگاهی مدیریت

بخش	شماره و عنوان فصل	خواندن	راهبرد خواندن	دستور	شنیدن	نوشتن	گفتگو	صحبت کردن
زبان عمومی	۱. شغل و برنامه‌ریزی نیروی انسانی	برنامه‌ریزی نیروی انسانی	تشخیص ایده و هدف	فعل‌های غیرشخصی	جناب مدیر، لطفاً دروغ نگویند!	کسب و کار	قرارداد کاری	آینده شغلی من
	۲. استخدام	اهداف برنامه‌ریزی نیروی انسانی	طرح پرسش‌های احتمالی	عبارت‌های موصولی	نوع پوشش در مصاحبه	شرکت در مصاحبه	مصاحبه استخدامی	آخرین مصاحبه که در آن شرکت کردید
	۳. آموزش کارکنان	آموزش و مزایای آن	حدس معنای واژه از بافت	—	آموزش ضمن خدمت	دوره آموزشی مدیریت بازرگانی	دوره آموزشی آموزش و پرورش	مهارت‌های آموزشی
	۴. حقوق و دستمزد	حقوق و دستمزد	جدول علت و معلول	مجهول افعال مرکب	ویژگی‌های حقوق و دستمزد	کسب درآمد	افزایش حقوق	میزان حقوق و دستمزد
بازاریابی	۱. مفهوم بازاریابی	بازاریاب ۲۴ ساعته	توفان فکری	—	نقش رضایتمندی در بازاریابی	بازاریابی بین‌المللی	گرایش بازاریاب و مدرن	بازاریابی سنتی
	۲. تجارت و بازاریابی الکترونیک	تجارت الکترونیک	نمایش تفاوت و شباهت با نمودار ون	—	بازاریابی اینترنتی؛ مزایا و معایب	خرید اینترنتی	بازاریابی اینترنتی	تجارت؛ سنتی و الکترونیک
	۳. مدیریت ارتباط با مشتری	رضایت مشتری	نمودار خوشه‌ای	فعل سببی	آیا مشتریان شما راضی‌اند؟	پیگیری خدمات پس از فروش بوتان	تماس؛ مراجع به مرکز ارتباط با مشتری	مدیریت ارتباط با مشتری

بخش	شماره و عنوان فصل	خواندن	راهنبرد خواندن	دستور	شنیدن	نوشتن	گفتگو	صحبت کردن
	۴. برندسازی الگوی «هما»	بازنویسی	همزمانی/هم‌ارزی	برند برتر	تجربه استفاده از برندها	لوازم بهداشتی	برند محبوب	
	۱. سرمایه گذاری	صندوق قرض الحسنه فامیلی	فعال سازی طرحواره های ذهنی	_____	القبای پس انداز	سرمایه گذاری وام مسکن	سرمایه گذاری، وام، قرض	
۳۲ ۳۱ ۳۰ ۲۹ ۲۸ ۲۷ ۲۶ ۲۵ ۲۴ ۲۳ ۲۲ ۲۱ ۲۰ ۱۹ ۱۸ ۱۷ ۱۶ ۱۵ ۱۴ ۱۳ ۱۲ ۱۱ ۱۰ ۹ ۸ ۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	۲. مالیات	چرا مالیات؟	یادیار	جمله های شرطی ممکن	فرار مالیاتی	مسئول مالیات از شرکت ها	دریافت میزان مالیات	
	۳. بیمه	بیمه عمر و بازنشستگی	_____	جمله های شرطی ناممکن	بیمه عمر یا پس انداز در بانک؟	به چه قیمت؟	بازاریاب شرکت بیمه	بیمه خودرو

۴. ارزیابی و تحلیل داده‌های پژوهش

به منظور ارزیابی درسنامه‌های تهیه شده در پژوهش، با توجه به نبود امکان تدریس درسنامه‌ها از ابزار پرسشنامه استفاده شد که در قسمت ۴-۱ به چگونگی تهیه، ویژگی‌ها و بررسی روایی و پایایی پرسشنامه پرداخته می‌شود. داده‌هایی که از پرسشنامه جمع‌آوری شد در قالب جدول آماری سازماندهی و سپس شاخص‌های گرایش به مراکز و پراکندگی آن محاسبه، طبقه‌بندی، کدگذاری و خلاصه‌سازی گردید. ارائه یافته‌های حاصل از داده‌پردازی و عملیات آماری پژوهش، در اینجا در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی در قالب ۲۴ جدول آورده شده است.

آمار توصیفی حاصل از یافته‌های پرسشنامه‌ای با توجه به ده متغیر پژوهش در قسمت ۲-۴ در ده جدول نشان داده می‌شود؛ همچنین در این پژوهش برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش از آزمون کولموگروف اسمیرنوف^۱ استفاده شده که در قسمت ۴-۳ آورده شده است.

1. Kolmogorov-Smirnov test

به منظور تحلیل استنباطی در قسمت ۴-۴، نخست برای بررسی وضعیت متغیرهای پژوهش، یعنی عوامل ده گانه از آزمون فرض آماری میانگین یک جامعه یا به عبارتی از آزمون تی یک نمونه‌ای^۱ استفاده شد که تفاوت میان میانگین نمونه مورد بررسی را با یک مقدار مفروض مورد آزمون قرار می‌دهد. سپس برای رتبه‌بندی شاخص‌های هر یک از ده متغیر، از لحاظ همخوانی آنان با نیازهای آموزشی مخاطبان، از آزمون فریدمن^۲ استفاده شده است.

۴-۱. ابزار گردآوری داده‌ها

به منظور ارزیابی ساختاری، محتوایی و شکلی درسنامه‌ها بر مبنای مدل ارزیابی تکوینی جیس^۳ (۱۹۸۹) و کانینگزورث^۴ (۱۹۹۵)، پرسشنامه‌ای تهیه و همراه با درسنامه‌ها در اختیار مشارکت‌کنندگان در ارزیابی قرار داده شد. در نهایت جامعه آماری مشارکت‌کنندگان نهایی در پاسخگویی به پرسشنامه‌ها مشتمل بر سی نفر از متخصصان آموزش زبان فارسی در مراکز آموزش زبان فارسی دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی و دانشگاه مجازی المصطفی بود.

پرسشنامه طراحی شده^۵ در سه بخش و با طیف لیکرت از ۱ تا ۵ برای گزینه‌های خیلی ضعیف (۱) تا خیلی قوی (۵) تعریف شد؛ بخش اول شامل موضوع اصلی (۵ پرسش)، واژگان و ساختار (۵ پرسش)، کیفیت تکالیف (۵ پرسش)، تصاویر (۴ پرسش)، متون آموزشی (۵ پرسش)، مهارت شنیداری (۵ پرسش)، مهارت خوانداری (۵ پرسش)، مهارت گفتاری (۴ پرسش)، مهارت نوشتاری (۳ پرسش)؛ بخش دوم شامل پرسش‌هایی درباره آموزش زبان فارسی با اهداف ویژه (۱۲ پرسش) و بخش سوم شامل ارائه نظرات و پیشنهادها ی اساتید محترم درباره هر یک از قسمت‌های یادشده بود.

1. One Sample Test
2. Friedman test
3. Geis
4. Cunningsworth

۵. پرسشنامه الکترونیکی از طریق لینک زیر قابل دسترس است:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSe8aV8d0sOA1aPf36yUdKmS8sLq_H2Xz9Hm87IzAcYIZ_5xYQ/viewform?usp=sf_link

برای روایی صوری پرسشنامه از نظرات پنج تن از اساتید و متخصصان آموزش زبان فارسی بهره برده و با اعمال تغییرات مدنظر اساتید پرسشنامه نهایی و تأیید شد. به منظور اندازه گیری پایایی و قابلیت اعتماد پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ و با استفاده از نرم افزار SPSS22 استفاده شد. ضرایب آلفای متغیرهای پژوهش مشتمل بر ده عامل (متغیر) است: موضوع اصلی، واژگان و ساختار، کیفیت تکالیف، تصاویر، متون آموزشی، شنیداری، خوانداری، گفتاری، نوشتاری، اهداف ویژه مدیریتی (جدول ۲).

جدول ۲: ضرایب آلفای کرونباخ متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	میزان ضریب آلفای کرونباخ
۱. موضوع اصلی	۰/۸۷۷
۲. واژگان و ساختار	۰/۸۶۱
۳. کیفیت تکالیف	۰/۸۳۰
۴. تصاویر	۰/۸۴۰
۵. متون آموزشی	۰/۸۳۶
۶. شنیداری	۰/۷۲۴
۷. خوانداری	۰/۷۳۷
۸. گفتاری	۰/۷۲۶
۹. نوشتاری	۰/۷۹۴
۱۰. اهداف ویژه	۰/۷۸۵
کل پرسشنامه	۰/۹۴۸

چنان که در جدول ۲ مشاهده می شود، ضریب آلفای تمامی ده متغیر مورد بررسی پژوهش و کل پرسشنامه بالای ۰/۷ می باشند که این امر نمایانگر پایایی مناسب پرسشنامه است.

۲-۴. آمار توصیفی

در این بخش اطلاعات مربوط به فراوانی پاسخ دهی کیفی و میانگین نمره شاخص های مختلف هر یک از ده متغیر پژوهش بر مبنای یافته های پرسشنامه ای تحلیل شد. نتایج پاسخ ها

برای «موضوع اصلی» با در نظر گرفتن پنج شاخص آن در جدول ۳ آمده است؛ همان‌گونه که مشاهده می‌شود، شاخص ۲ «میان موضوعات اصلی تهیه‌شده جهت مهارت‌های مختلف در هر درس یکپارچگی و ارتباط لازم وجود دارد»، بیشترین درصد گزینه «خیلی قوی» را نسبت به دیگر شاخص‌ها به خود اختصاص داده است و شاخص ۵ «در طراحی مواد آموزشی جهت مهارت‌های مختلف زبانی به فرهنگ و هنجارهای جامعه ایرانی توجه شده است»، بیشترین درصد گزینه «خیلی ضعیف» را نسبت به شاخص‌های دیگر نشان می‌دهد.

جدول ۳: فراوانی پاسخ‌دهی کیفی و میانگین نمره شاخص‌های موضوع اصلی

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۱. محتوای متون آموزشی در سطح پیشرفته متناسب با سطح زبانی زبان‌آموزان همان سطح است.	۶٪/۷	۵۳٪/۳	۲۶٪/۷	۶٪/۷	۶٪/۷	۳/۴۶۶
۲. میان موضوعات اصلی تهیه‌شده جهت مهارت‌های مختلف در هر درس یکپارچگی و ارتباط لازم وجود دارد.	۱۶٪/۷	۷۰٪/۰	۱۳٪/۳	۰٪/۰	۰٪/۰	۴/۰۳۳
۳. در هر واحد درسی میان تمامی درس‌ها یکپارچگی و ارتباط لازم وجود دارد.	۱۰٪/۰	۶۰٪/۰	۳۰٪/۰	۰٪/۰	۰٪/۰	۳/۸۰۰
۴. متون به کار رفته در قسمت‌های مختلف به‌روز و واقعی است.	۲۰٪/۰	۵۶٪/۷	۱۶٪/۷	۶٪/۷	۰٪/۰	۳/۹۰۰
۵. در طراحی مواد آموزشی جهت مهارت‌های مختلف زبانی به فرهنگ و هنجارهای جامعه ایرانی توجه شده است.	۰٪/۰	۵۳٪/۳	۲۳٪/۳	۱۶٪/۷	۶٪/۷	۳/۲۳۳

نتایج آماری برای عامل دوم، یعنی «واژگان و ساختار» با در نظر گرفتن پنج شاخص آن در جدول ۴ نشان داده شده است. نتایج نشان می‌دهند که از میان پنج شاخص این عامل، شاخص «واژگان و ساختار به کار رفته در سطح پیشرفته متناسب با همان سطح می‌باشند»،

بیشترین درصد گزینه «خیلی قوی» و شاخص «طول جملات به کار رفته در متون آموزشی مناسب سطح زبان آموزان است»، بیشترین درصد گزینه «خیلی ضعیف» را نسبت به دیگر شاخص‌ها به خود اختصاص داده است.

جدول ۴: فراوانی پاسخ‌دهی کیفی و میانگین نمره شاخص‌های واژگان و ساختار

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۱. واژگان و ساختار به کار رفته در سطح پیشرفته متناسب با همان سطح می‌باشند.	۲۰٪/۱۰	۴۰٪/۱۰	۲۳٪/۱۳	۱۶٪/۷	۰٪/۰	۳/۶۳۳
۲. طول جملات به کار رفته در متون آموزشی مناسب سطح زبان آموزان است.	۱۳٪/۱۳	۴۶٪/۱۷	۱۳٪/۱۳	۲۰٪/۱۰	۶٪/۷	۳/۴۰۰
۳. نکات دستوری مطرح شده در قسمت دستور زبان مناسب سطح زبان آموزان است.	۱۳٪/۱۳	۳۰٪/۱۰	۴۳٪/۱۳	۱۳٪/۱۳	۰٪/۰	۳/۴۳۳
۴. در متون آموزشی زبان رایج و روزمره فارسی معیار رعایت شده است.	۳٪/۱۳	۴۶٪/۱۷	۴۶٪/۱۷	۳٪/۱۳	۰٪/۰	۳/۵۰۰
۵. در متون آموزشی جملات نظم واقعی را در انتقال محتوایی خاص دنبال می‌کنند.	۱۰٪/۱۰	۷۰٪/۱۰	۱۳٪/۱۳	۶٪/۷	۰٪/۰	۳/۸۳۳

نتایج آماری برای عامل سوم، یعنی «کیفیت تکالیف» با در نظر گرفتن چهار شاخص آن در جدول ۴ نشان داده شده است؛ همان گونه که مشاهده می‌شود، شاخص «تکالیف از تنوع لازم برخوردار هستند (پرسش‌های چند گزینه‌ای، پرسش و پاسخ، جای خالی، درست/ نادرست و...)»، بیشترین درصد گزینه «خیلی قوی» و شاخص «تکالیف ارتباط معناداری را با استفاده از موقعیت‌ها و فعالیت‌های واقعی ایجاد می‌کنند»، کمترین میانگین نمره را نسبت به شاخص‌های دیگر نشان می‌دهد.

جدول ۵: فراوانی پاسخ‌دهی کیفی و میانگین نمره شاخص‌های کیفیت تکالیف

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۱. تکالیف در راستای درک موضوع اصلی دروس طراحی شده‌اند.	۲۰٪/۰	۴۶٪/۷	۳۰٪/۰	۳٪/۳	۰٪/۰	۳/۸۳۳
۲. تکالیف ارتباط معناداری را با استفاده از موقعیت‌ها و فعالیت‌های واقعی ایجاد می‌کنند.	۱۰٪/۰	۳۰٪/۰	۵۰٪/۰	۱۰٪/۰	۰٪/۰	۳/۴۰۰
۳. از طریق انجام تکالیف، زبان‌آموزان می‌توانند میان یادگیری کلاسی و فعالیت‌های زبان در خارج از کلاس ارتباط برقرار سازند.	۱۳٪/۳	۲۳٪/۳	۵۳٪/۳	۱۰٪/۰	۰٪/۰	۳/۴۰۱
۴. تکالیف از تنوع لازم برخوردارند (پرسش‌های چندگزینه‌ای، پرسش و پاسخ، جای خالی، درست / نادرست و...).	۲۳٪/۳	۴۰٪/۰	۳۰٪/۰	۳٪/۳	۳٪/۳	۳/۷۶۶

نتایج تحلیل آماری عامل چهارم، یعنی «تصاویر» با در نظر گرفتن دو شاخص آن در جدول ۶ نشان داده شده که نمایانگر آن است که شاخص «تصاویر انتخاب‌شده در هر درس با سطح و محتوا هماهنگی دارد»، بیشترین درصد گزینه «خیلی قوی» را نسبت به دیگر شاخص به خود اختصاص داده است.

جدول ۶: فراوانی پاسخ‌دهی کیفی و میانگین نمره شاخص‌های تصاویر

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۱. تصاویر انتخاب‌شده جهت بخش‌های مختلف با موضوع مورد بحث هماهنگی دارد.	۶٪/۷	۳۳٪/۳	۴۳٪/۳	۱۶٪/۷	۰٪/۰	۳/۳۰۰
۲. تصاویر انتخاب‌شده در هر درس با سطح و محتوا هماهنگی دارد.	۱۳٪/۳	۲۰٪/۰	۴۳٪/۳	۲۰٪/۰	۳٪/۳	۳/۲۰۰

در جدول ۷ به تحلیل آماری عامل پنجم، یعنی «متون آموزشی» با دو شاخص آن پرداخته که نشان‌دهنده آن است که شاخص «در تمامی دروس به تمامی مهارت‌ها پرداخته شده است و متون آموزشی برای هر مهارت مناسب هستند»، بیشترین درصد گزینه «خیلی قوی» را نسبت به دیگر شاخص نشان می‌دهد.

جدول ۷: فراوانی پاسخ‌دهی کیفی و میانگین نمره شاخص‌های متون آموزشی

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۱. ارائه دروس از استقلال کافی برخوردار است؛ به گونه‌ای که زبان آموز با توجه به نیاز خود از قسمت‌ها و مهارت‌های مختلف بهره گیرد و نیازی به گذراندن هر درس به عنوان پیش‌نیاز درس بعدی نداشته باشد.	۱۰٪/۰	۵۳٪/۳	۲۶٪/۷	۱۰٪/۰	۰٪/۰	۳/۶۳۳
۲. در همه دروس به تمامی مهارت‌ها پرداخته شده است و متون آموزشی برای هر مهارت مناسب هستند.	۱۳٪/۳	۶۰٪/۰	۲۳٪/۳	۳٪/۳	۰٪/۰	۳/۸۳۳

در ادامه در جدول ۸ نحوه تحلیل پاسخ‌های پرسشنامه‌ها به عامل ششم مورد بررسی، یعنی «مهارت شنیداری» همراه با چهار شاخص آن آورده شده است؛ همان گونه که مشاهده می‌شود، شاخص «تکالیف ارائه شده پس از هر قسمت شنیداری مرتبط و متناسب با متن شنیداری مذکور است» بیشترین درصد گزینه «خیلی قوی» و شاخص «در متون شنیداری نکات فرهنگی مرتبط با موضوع درس گنجانده شده است»، بیشترین درصد گزینه «خیلی ضعیف» را نسبت به دیگر شاخص‌ها به خود اختصاص داده است.

جدول ۸: فراوانی پاسخ‌دهی کیفی و میانگین نمره شاخص‌های مهارت شنیداری

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۱. متون شنیداری در سطح پیشرفته متناسب با سطح زبان آموزان است.	۱۳٪/۳	۴۶٪/۷	۲۰٪/۰	۱۳٪/۳	۶٪/۷	۳/۴۶۶

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۲. در متون شنیداری نکات فرهنگی مرتبط با موضوع درس گنجانده شده است.	۱۰٪/۰	۴۶٪/۷	۲۰٪/۰	۱۶٪/۷	۶٪/۷	۳/۳۶۶
۳. گفتگوها از تنوع لازم برخوردار هستند.	۶٪/۷	۴۶٪/۷	۳۳٪/۳	۱۳٪/۳	۰٪/۰	۳/۴۶۷
۴. تکالیف ارائه شده پس از هر قسمت شنیداری مرتبط و متناسب با متن شنیداری مذکور است.	۲۶٪/۷	۳۶٪/۷	۲۰٪/۰	۱۶٪/۷	۰٪/۰	۳/۷۳۳

در جدول ۹ نتایج تحلیل آماری عامل هفتم مورد بررسی، یعنی «مهارت خوانداری» آورده شده است که نشان می‌دهد از میان پنج شاخص این عامل در پرسشنامه، شاخص «متون خواندن متناسب با اطلاعات عمومی زبان آموزان هر سطح می‌باشند»، از بیشترین درصد گزینه «خیلی قوی» و شاخص «نکات فرهنگی مرتبط با موضوع هر درس در متون خواندن گنجانده شده است»، بیشترین درصد گزینه «خیلی ضعیف» نسبت به شاخص‌های دیگر برخوردار است.

جدول ۹: فراوانی پاسخ‌دهی کیفی و میانگین نمره شاخص‌های مهارت خوانداری

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۱. متون خواندن مواد آموزشی در سطح پیشرفته متناسب با سطح زبان آموزان است.	۱۰٪/۰	۴۳٪/۳	۴۰٪/۰	۰٪/۰	۶٪/۷	۳/۵۰۰
۲. نکات فرهنگی مرتبط با موضوع هر درس در متون خواندن گنجانده شده است.	۱۳٪/۳	۵۶٪/۷	۲۰٪/۰	۳٪/۳	۶٪/۷	۳/۶۶۶
۳. تکالیف ارائه شده پس از هر متن خواندن جهت تقویت مهارت خواندن مناسب هستند	۱۰٪/۰	۴۶٪/۷	۳۳٪/۳	۱۰٪/۰	۰٪/۰	۳/۵۶۷

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۴. متون خواندن از جذابیت لازم برای زبان‌آموزان هر سطح برخوردارند و تکراری نیستند.	۰٪/۰	۶۰٪/۱۰	۳۶٪/۷	۳٪/۳	۰٪/۰	۳/۵۶۶
۵. متون خواندن متناسب با اطلاعات عمومی زبان‌آموزان هر سطح می‌باشند.	۲۰٪/۱۰	۳۳٪/۳	۳۰٪/۱۰	۱۶٪/۷	۰٪/۰	۵/۵۶۷

در جدول ۱۰ نتایج تحلیل آماری عامل هشتم، «مهارت گفتاری» و چهار شاخص آن آورده شده است؛ همان‌گونه که مشاهده می‌شود، بیشترین میانگین نمره در جدول مربوط به شاخص «تکالیف در نظر گرفته‌شده جهت مهارت گفتاری به تقویت مهارت گفتاری زبان‌آموزان کمک می‌کند» و کمترین میانگین نمره مربوط به شاخص «در قسمت‌های گفتاری نکات فرهنگی متناسب با موضوع هر درس گنجانده شده است» می‌باشد.

جدول ۱۰: فراوانی پاسخ‌دهی کیفی و میانگین نمره شاخص‌های مهارت گفتاری

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۱. تکالیف در نظر گرفته‌شده جهت مهارت گفتاری متناسب با سطح زبانی زبان‌آموزان است	۵٪/۷	۳۳٪/۳	۵۰٪/۱۰	۶٪/۷	۳٪/۳	۳/۳۳۳
۲. در قسمت‌های گفتاری نکات فرهنگی متناسب با موضوع هر درس گنجانده شده است.	۱۰٪/۱۰	۳۳٪/۳	۳۶٪/۷	۱۳٪/۳	۶٪/۷	۳/۲۶۶
۳. تکالیف در نظر گرفته‌شده جهت مهارت گفتاری به تقویت مهارت گفتاری زبان‌آموزان کمک می‌کند.	۶٪/۷	۵۳٪/۳	۲۰٪/۱۰	۲۰٪/۱۰	۰٪/۰	۳/۴۶۷
۴. تکالیف گفتاری متناسب با نیازهای زبان‌آموزان است.	۳٪/۳	۴۶٪/۷	۴۳٪/۳	۶٪/۷	۰٪/۰	۳/۴۶۶

در جدول ۱۱ شاهد نتایج تحلیل آماری عامل نهم، یعنی «مهارت نوشتاری» و دو شاخص آن هستیم که در آن بیشترین میانگین نمره مربوط به شاخص «تکالیف در نظر گرفته شده جهت مهارت نوشتاری متناسب با سطح زبانی زبان آموزان است» و کمترین میانگین نمره مربوط به «تکالیف در نظر گرفته شده جهت مهارت نوشتاری به تقویت مهارت نوشتاری زبان آموزان کمک می‌کند» است.

جدول ۱۱: فراوانی پاسخ‌دهی کیفی و میانگین نمره شاخص‌های مهارت نوشتاری

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۱. تکالیف در نظر گرفته شده جهت مهارت نوشتاری متناسب با سطح زبانی زبان آموزان است.	۱۰٪/۱۰	۳۶٪/۷	۵۰٪/۱۰	۳٪/۳	۰٪/۰	۳/۵۳۳
۲. تکالیف در نظر گرفته شده جهت مهارت نوشتاری به تقویت مهارت نوشتاری زبان آموزان کمک می‌کند.	۶٪/۷	۳۳٪/۳	۶۰٪/۱۰	۰٪/۰	۰٪/۰	۳/۴۶۷

در جدول ۱۲ نتایج تحلیل آماری عامل دهم، یعنی «اهداف ویژه» و نه شاخص آن از نظر مدرسان و متخصصان زبان فارسی قابل مشاهده است که بنابر آن بیشترین میانگین نمره به شاخص «زبان آموز و معلم تشویق می‌شوند که یک رویکرد مشارکتی داشته باشند» و کمترین میانگین نمره به «مواد آموزشی برای سازگاری با محدودیت‌هایی که اغلب در فارسی برای اهداف ویژه وجود دارد به اندازه کافی انعطاف پذیر می‌باشد» اختصاص یافته است.

جدول ۱۲: فراوانی پاسخ‌دهی کیفی و میانگین نمره شاخص‌های اهداف ویژه

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۱. محتوا با نیازهای زبان آموز متناسب است. محتوا روایی صوری دارد.	۳٪/۳	۳۶٪/۷	۵۰٪/۱۰	۳٪/۳	۶٪/۷	۳/۲۶۶
۲. در حوزه مدیریت، زبان ویژه کاربران شغل یا صنف مدیریت وجود دارد.	۶٪/۷	۴۶٪/۷	۴۳٪/۳	۳٪/۳	۰٪/۰	۳/۵۶۶

شاخص‌ها	خیلی قوی	قوی	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف	میانگین
۳. زبان‌آموزان به مهارت‌ها و راهبردهایی مجهز شده‌اند که به آنها اجازه بدهد از زبان فارسی به صورت درست در موقعیت گفتمان شغلی استفاده کنند.	۶٪/۷	۴۶٪/۷	۳۳٪/۳	۶٪/۷	۶٪/۷	۳/۴۰۰
۴. میان نکته‌های زبانی موضوع ویژه (دستور زبان، واژگان، ساختار گفتمان) و مهارت‌های عملیاتی و راهبردهای استفاده از زبان تعادل وجود دارد.	۱۶٪/۷	۶۳٪/۳	۲۰٪/۰	۰٪/۰	۰٪/۰	۳/۹۶۶
۵. مواد آموزشی رابطه بین معلمان و زبان‌آموزان را در نظر گرفته است.	۱۶٪/۷	۶۰٪/۰	۲۳٪/۳	۰٪/۰	۰٪/۰	۳/۹۳۳
۶. زبان‌آموز و معلم تشویق می‌شوند که یک رویکرد مشارکتی داشته باشند.	۲۳٪/۳	۵۶٪/۷	۱۳٪/۳	۶٪/۷	۰٪/۰	۳/۹۶۷
۷. مواد آموزشی برای سازگاری با محدودیت‌هایی که اغلب در فارسی برای اهداف ویژه وجود دارد، به اندازه کافی انعطاف‌پذیر است.	۰٪/۰	۵۰٪/۰	۲۶٪/۷	۱۶٪/۷	۶٪/۷	۳/۲۰۰
۸. می‌توان از کتاب برای مطالعه فردی استفاده کرد.	۰٪/۰	۲۳٪/۳	۴۰٪/۰	۲۰٪/۰	۱۶٪/۷	۳/۷۰۰
۹. اگر می‌توان از کتاب برای مطالعه فردی استفاده کرد؛ در انتهای دروس، پاسخ پرسش‌ها و فعالیت‌های درس هم آورده شده است.	۱۳٪/۳	۴۶٪/۷	۱۳٪/۳	۲۰٪/۰	۶٪/۷	۳/۴۰۰

۳-۴. بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش

در این بخش با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف به بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای تحقیق پرداخته شده است.^۱ این آزمون جهت بررسی ادعای مطرح شده در مورد

۱. اگر متغیرها دارای توزیع نرمال باشند، می‌توان از آزمون‌های پارامتریک مانند آزمون میانگین یک جامعه، دو جامعه یا تی زوجی استفاده کرد و اگر متغیرها دارای توزیع نرمال نباشند از آزمون‌های ناپارامتریک استفاده می‌شود.

توزیع داده‌های یک متغیر کمی به کار می‌رود. فرض‌های آماری مربوط به توزیع نرمال به صورت زیر مطرح می‌شود:

H0: متغیرها دارای توزیع نرمال هستند.

H1: متغیرها دارای توزیع نرمال نیستند.

با توجه به جدول ۱۳ و به دلیل اینکه سطح معناداری متغیرهای پژوهش، یعنی استراتژی کدگذاری و شخصی‌سازی بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است، فرض صفر تأیید و ادعای نرمال بودن توزیع این متغیرها پذیرفته می‌شود.

جدول ۱۳: خلاصه نتیجه آزمون نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش

متغیرهای تحقیق	آماره آزمون	سطح معناداری	وضعیت
موضوع اصلی	۰/۱۳۷	۰/۱۵۵	نرمال
وازگان و ساختار	۱/۰۰۸	۰/۲۴۱	نرمال
کیفیت تکالیف	۰/۰۸۸	۰/۲۰۰	نرمال
تصاویر	۰/۷۳۳	۰/۶۵۵	نرمال
متون آموزشی	۰/۴۵۹	۰/۹۸۴	نرمال
شنیداری	۰/۱۲۷	۰/۲۰۰	نرمال
خوانداری	۰/۶۹۵	۰/۷۱۹	نرمال
گفتاری	۰/۱۴۸	۰/۰۹۰	نرمال
نوشتاری	۰/۷۲۰	۰/۶۷۹	نرمال
اهداف ویژه	۰/۱۵۰	۰/۰۸۲	نرمال

۴-۴. آمار استنباطی

آمار استنباطی آن بخش از آمار است که به بررسی و آزمودن فرضیه‌ها در مورد پارامترهای جامعه می‌پردازد. استنباط‌هایی که از نمونه می‌شود نمی‌تواند قطعی باشد و این استنباط‌ها احتمالی هستند و از این رو باید مبانی نظریه احتمال را در بیان آنها به کار برد؛ در واقع هدف نهایی آمار استنباطی برآورد ویژگی‌های جامعه است.

در این پژوهش به منظور تحلیل داده‌ها از تحلیل‌های زیر بهره‌برداری شده است؛ نخست به منظور بررسی وضعیت متغیرهای تحقیق، یعنی عوامل ده‌گانه از آزمون فرض آماری

میانگین یک جامعه و به عبارتی از آزمون تی یک نمونه‌ای^۱ استفاده شد که تفاوت بین میانگین نمونه مورد بررسی را با مقداری مفروض مورد آزمون قرار می‌دهد. سپس برای رتبه‌بندی شاخص‌های هر یک از متغیرها از آزمون فریدمن استفاده شده است.

۴-۴-۱. بررسی وضعیت متغیرها

فرض صفر در بررسی وضعیت متغیرهای تحقیق با توجه به طیف پنج مرحله‌ای لیکرت به این صورت است:

آزمون فرض:

(فرضیه صفر): $\mu = H_0$

(فرضیه مقابل): $\mu \neq H_1$

با توجه به اینکه همه سؤالات پرسشنامه به صورت مستقیم طراحی شده‌اند، میانگین به‌دست آمده در بازه یک تا سه به معنای خیلی ضعیف و ضعیف و در بازه بیشتر از عدد سه به معنای وضعیت قوی و خیلی قوی است. در ادامه نتایج حاصل از آزمون میانگین یک جامعه بررسی می‌شود. با توجه به جدول ۱۴ آزمون‌های تی برای همه متغیرهای پژوهش به جز متغیر تصاویر معنادار است؛ همچنین میانگین به‌دست آمده از متغیرها بیشتر از ۳ می‌باشد. بنابراین نه متغیر مورد بررسی به‌طور معناداری با نیازهای آموزشی زبان‌آموزان همخوانی دارند و متغیر تصاویر تاحدودی دچار ضعف است.

جدول ۱۴: بررسی وضعیت متغیرهای پژوهش

متغیرهای تحقیق	میانگین	انحراف معیار	آماره آزمون	سطح معناداری
۱. موضوع اصلی	۳/۶۸۶	۰/۴۶۵	۸/۰۷۳	۰/۰۰۱
۲. واژگان و ساختار	۳/۵۶۰	۰/۵۹۲	۵/۱۷۴	۰/۰۰۱
۳. کیفیت تکالیف	۳/۶۰۰	۰/۷۳۲	۴/۴۸۴	۰/۰۰۱
۴. تصاویر	۳/۲۵۰	۰/۸۹۷	۱/۵۲۵	۰/۱۳۸
۵. متون آموزشی	۳/۷۳۳	۰/۶۵۳	۶/۱۵۱	۰/۰۰۱
۶. شنیداری	۳/۵۰۸	۰/۶۸۹	۴/۰۵۳	۰/۰۰۱

متغیرهای تحقیق	میانگین	انحراف معیار	آماره آزمون	سطح معناداری
۷. خوانداری	۳/۵۷۳	۰/۵۸۱	۵/۳۹۷	۰/۰۰۱
۸. گفتاری	۳/۳۸۳	۰/۶۸۷	۳/۰۵۳	۰/۰۰۵
۹. نوشتاری	۳/۵۰۰	۰/۶۰۱	۴/۵۵۱	۰/۰۰۱
۱۰. اهداف ویژه	۳/۶۰۰	۰/۵۲۷	۶/۲۳۲	۰/۰۰۱

۴-۲. رتبه‌بندی شاخص‌های هر یک از متغیرها

در این بخش به رتبه‌بندی شاخص‌های استراتژی کدگذاری با استفاده از آزمون فریدمن پرداخته شده است. این آزمون پس از معنادار بودن با استفاده از میانگین رتبه به رتبه‌بندی شاخص‌ها می‌پردازد.

جدول ۱۵ خلاصه نتیجه آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی پنج شاخص در موضوع اصلی را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که آزمون معنادار است؛ بدین معنا که شاخص‌های موضوع اصلی دارای رتبه‌های متفاوتی از لحاظ همخوانی با نیاز آموزشی هستند. همچنین با توجه به میانگین رتبه، «میان موضوعات اصلی تهیه‌شده جهت مهارت‌های مختلف در هر درس یکپارچگی و ارتباط لازم وجود دارد»، در بالاترین رتبه و «در طراحی مواد آموزشی جهت مهارت‌های مختلف زبانی به فرهنگ و هنجارهای جامعه ایرانی توجه شده است»، در پایین‌ترین رتبه قرار دارد.

جدول ۱۵: خلاصه نتیجه آزمون فریدمن شاخص‌های موضوع اصلی

شاخص‌ها	میانگین رتبه
۱. محتوای متون آموزشی در سطح پیشرفته متناسب با سطح زبانی زبان آموزان همان سطح است.	۲/۶۳
۲. میان موضوعات اصلی تهیه‌شده جهت مهارت‌های مختلف در هر درس یکپارچگی و ارتباط لازم وجود دارد.	۳/۶۳
۳. در هر واحد درسی میان تمامی درس‌ها یکپارچگی و ارتباط لازم وجود دارد.	۳/۱۲
۴. متون به کار رفته در قسمت‌های مختلف به روز و واقعی است.	۳/۳۵
۵. در طراحی مواد آموزشی جهت مهارت‌های مختلف زبانی به فرهنگ و هنجارهای جامعه ایرانی توجه شده است.	۲/۲۷

شاخص‌ها	میانگین رتبه
نتیجه آزمون فریدمن	$\text{sig} = 0.22, \chi^2 = 0.01/158$

جدول ۱۶ خلاصه نتیجه آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی پنج شاخص واژگان و ساختار را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که آزمون معنادار نیست؛ بدین معنا که شاخص‌های واژگان و ساختار دارای رتبه‌های یکسانی از لحاظ همخوانی با نیاز آموزشی هستند.

جدول ۱۶: خلاصه نتیجه آزمون فریدمن شاخص‌های واژگان و ساختار

شاخص‌ها	میانگین رتبه
۱. واژگان و ساختار به کار رفته در سطح پیشرفته متناسب با همان سطح می‌باشند.	۳/۱۵
۲. طول جملات به کار رفته در متون آموزشی مناسب سطح زبان آموزان است.	۲/۲۷
۳. نکات دستوری مطرح شده در قسمت دستور زبان مناسب سطح زبان آموزان است.	۲/۸۲
۴. در متون آموزشی زبان رایج و روزمره فارسی معیار رعایت شده است.	۲/۷۷
۵. در متون آموزشی جملات نظم واقعی را در انتقال محتوایی خاص دنبال می‌کنند.	۳/۵۰
نتیجه آزمون فریدمن	$\text{sig} = 0.6, \chi^2 = 150.745$

جدول ۱۷ خلاصه نتیجه آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی چهار شاخص در کیفیت تکالیف را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که آزمون معنادار است؛ بدین معنا که شاخص‌های کیفیت تکالیف دارای رتبه‌های متفاوتی از لحاظ همخوانی با نیاز آموزشی هستند. همچنین با توجه به میانگین رتبه، «تکالیف در راستای درک موضوع اصلی دروس طراحی شده‌اند» در بالاترین رتبه و «تکالیف ارتباط معناداری را با استفاده از موقعیت‌ها و فعالیت‌های واقعی ایجاد می‌کنند» در پایین‌ترین رتبه قرار دارد.

جدول ۱۷: خلاصه نتیجه آزمون فریدمن شاخص‌های کیفیت تکالیف

شاخص‌ها	میانگین رتبه
۱. تکالیف در راستای درک موضوع اصلی دروس طراحی شده‌اند.	۲/۸۷
۲. تکالیف ارتباط معناداری را با استفاده از موقعیت‌ها و فعالیت‌های واقعی ایجاد می‌کنند.	۲/۱۶

شاخص‌ها	میانگین رتبه
۳. از طریق انجام تکالیف زبان‌آموزان می‌توانند میان یادگیری کلاسی و فعالیت‌های زبان در خارج از کلاس ارتباط برقرار سازند.	۲/۱۷
۴. تکالیف از تنوع لازم برخوردار هستند (پرسش‌های چندگزینه‌ای، پرسش و پاسخ، جای خالی، درست/ نادرست و...).	۲/۸۰
نتیجه آزمون فریدمن	$\text{sig} = 0.14 \chi^2 = 0.02/530$

جدول ۱۸ خلاصه نتیجه آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی شاخص‌های تصاویر را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که آزمون معنادار نیست؛ بدین معنا که شاخص‌های تصاویر دارای رتبه‌های یکسانی از لحاظ همخوانی با نیاز آموزشی هستند.

جدول ۱۸: خلاصه نتیجه آزمون فریدمن شاخص‌های تصاویر

شاخص‌ها	میانگین رتبه
تصاویر انتخاب‌شده جهت بخش‌های مختلف با موضوع مورد بحث هماهنگی دارد.	۱/۵۵
تصاویر انتخاب‌شده در هر درس با سطح و محتوا هماهنگی دارد.	۱/۴۵
نتیجه آزمون فریدمن	$\text{sig} = 0.1 \chi^2 = 317/000$

جدول ۱۹ خلاصه نتیجه آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی شاخص‌های متون آموزشی را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که آزمون معنادار نیست؛ بدین معنا که شاخص‌های متون آموزشی دارای رتبه‌های یکسانی از لحاظ همخوانی با نیاز آموزشی هستند.

جدول ۱۹: خلاصه نتیجه آزمون فریدمن شاخص‌های متون آموزشی

شاخص‌ها	میانگین رتبه
ارائه دروس از استقلال کافی برخوردار است؛ به گونه‌ای که زبان‌آموز با توجه به نیاز خود از قسمت‌ها و مهارت‌های مختلف بهره‌گیرد و نیازی به گذراندن هر درس به‌عنوان پیش‌نیاز درس بعدی نداشته باشد.	۱/۴۰
در همه دروس به تمامی مهارت‌ها پرداخته شده است و متون آموزشی برای هر مهارت مناسب هستند.	۱/۶۰
نتیجه آزمون فریدمن	$\text{sig} = 0.3 \chi^2 = 0.83/000$

جدول ۲۰ خلاصه نتیجه آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی شاخص‌های مهارت شنیداری را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که آزمون معنادار نیست؛ بدین معنا که شاخص‌های مهارت شنیداری دارای رتبه‌های یکسانی از لحاظ همخوانی با نیاز آموزشی هستند.

جدول ۲۰: خلاصه نتیجه آزمون فریدمن شاخص‌های مهارت شنیداری

میانگین رتبه	شاخص‌ها
۲/۵۲	۱. متون شنیداری در سطح پیشرفته متناسب با سطح زبان آموزان است.
۲/۳۰	۲. در متون شنیداری نکات فرهنگی مرتبط با موضوع درس گنجانده شده است.
۲/۴۰	۳. گفتگوها از تنوع لازم برخوردار هستند.
۲/۷۸	۴. تکالیف ارائه شده پس از هر قسمت شنیداری مرتبط و متناسب با متن شنیداری یاد شده است.
$\text{sig}=0.3\chi^2=367/161$	نتیجه آزمون فریدمن

جدول ۲۱ خلاصه نتیجه آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی شاخص‌های مهارت خوانداری را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که آزمون معنادار نیست؛ بدین معنا که شاخص‌های مهارت خوانداری دارای رتبه‌های یکسانی از لحاظ همخوانی با نیاز آموزشی هستند.

جدول ۲۱: خلاصه نتیجه آزمون فریدمن شاخص‌های مهارت خوانداری

میانگین رتبه	شاخص‌ها
۲/۹۲	۱. متون خواندن مواد آموزشی در سطح پیشرفته متناسب با سطح زبان آموزان است.
۳/۳۷	۲. نکات فرهنگی مرتبط با موضوع هر درس در متون خواندن گنجانده شده است.
۲/۸۳	۳. تکالیف ارائه شده پس از هر متن خواندن جهت تقویت مهارت خواندن مناسب هستند.
۲/۹۰	۴. متون خواندن از جذابیت لازم برای زبان آموزان هر سطح برخوردارند و تکراری نیستند.
۲/۹۸	۵. متون خواندن متناسب با اطلاعات عمومی زبان آموزان هر سطح می‌باشند.
$\text{sig}=0.3\chi^2=472/540$	نتیجه آزمون فریدمن

جدول ۲۲ خلاصه نتیجه آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی شاخص‌های مهارت گفتاری را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که آزمون معنادار نیست؛ بدین معنا که شاخص‌های مهارت گفتاری دارای رتبه‌های یکسانی از لحاظ همخوانی با نیاز آموزشی هستند.

جدول ۲۲: خلاصه نتیجه آزمون فریدمن شاخص‌های مهارت گفتاری

میانگین رتبه	شاخص‌ها
۲/۳۵	۱. تکالیف در نظر گرفته شده جهت مهارت گفتاری متناسب با سطح زبانی زبان‌آموزان است.
۲/۴۳	۲. در قسمت‌های گفتاری نکات فرهنگی متناسب با موضوع هر درس گنجانده شده است.
۲/۶۰	۳. تکالیف در نظر گرفته شده جهت مهارت گفتاری به تقویت مهارت گفتاری زبان‌آموزان کمک می‌کند.
۲/۶۲	۴. تکالیف گفتاری متناسب با نیازهای زبان‌آموزان است.
$\text{sig} = 0.1 \chi^2 = 636/706$	نتیجه آزمون فریدمن

جدول ۲۳ خلاصه نتیجه آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی شاخص‌های مهارت نوشتاری را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که آزمون معنادار نیست؛ بدین معنا که شاخص‌های مهارت نوشتاری دارای رتبه‌های یکسانی از لحاظ همخوانی با نیاز آموزشی هستند.

جدول ۲۳: خلاصه نتیجه آزمون فریدمن شاخص‌های مهارت نوشتاری

میانگین رتبه	شاخص‌ها
۱/۵۳	۱. تکالیف در نظر گرفته شده جهت مهارت نوشتاری متناسب با سطح زبانی زبان‌آموزان است.
۱/۴۷	۲. تکالیف در نظر گرفته شده جهت مهارت نوشتاری به تقویت مهارت نوشتاری زبان‌آموزان کمک می‌کند.
$\text{sig} = 0.1 \chi^2 = 414/667$	نتیجه آزمون فریدمن

جدول ۲۴ خلاصه نتیجه آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی شاخص‌های اهداف ویژه را نشان می‌دهد. ملاحظه می‌شود که آزمون معنادار است؛ بدین معنا که شاخص‌های اهداف

ویژه دارای رتبه‌های متفاوتی از لحاظ همخوانی با نیاز آموزشی هستند. همچنین با توجه به میانگین رتبه، «زبان‌آموز و معلم تشویق می‌شوند که یک رویکرد مشارکتی داشته باشند» در بالاترین رتبه و «محتوا با نیازهای زبان‌آموز متناسب است. محتوا روایی صوری دارد» در پایین‌ترین رتبه قرار دارد.

جدول ۲۴: خلاصه نتیجه آزمون فریدمن شاخص‌های اهداف ویژه

میانگین رتبه	شاخص‌ها
۳/۹۰	۱. محتوا با نیازهای زبان‌آموز متناسب است. محتوا روایی صوری دارد.
۴/۶۸	۲. در حوزه مدیریت، زبان ویژه کاربران شغل یا صنف مدیریت وجود دارد.
۴/۴۵	۳. زبان‌آموزان به مهارت‌ها و راهبردهایی مجهز شده‌اند که به آنها اجازه بدهد از زبان فارسی به صورت درست در موقعیت گفتمان شغلی استفاده کنند.
۶/۰۸	۴. میان نکته‌های زبانی موضوع ویژه (دستور زبان، واژگان، ساختار گفتمان) و مهارت‌های عملیاتی و راهبردهای استفاده از زبان تعادل وجود دارد.
۶/۰۵	۵. مواد آموزشی رابطه بین معلمان و زبان‌آموزان را در نظر گرفته است.
۶/۱۵	۶. زبان‌آموز و معلم تشویق می‌شوند که یک رویکرد مشارکتی داشته باشند.
۳/۹۳	۷. مواد آموزشی برای سازگاری با محدودیت‌هایی که اغلب در فارسی برای اهداف ویژه وجود دارد، به اندازه کافی انعطاف‌پذیر است.
۵/۲۷	۸. می‌توان از کتاب برای مطالعه فردی استفاده کرد.
۴/۴۸	۹. اگر می‌توان از کتاب برای مطالعه فردی استفاده کرد، در انتهای دروس، پاسخ پرسش‌ها و فعالیت‌های درس هم آورده شده است.
نتیجه آزمون فریدمن $\text{sig} = 0.001/587 \chi^2 = 0.36$	

۵. نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر تدوین و ارزیابی درسنامه‌های دوره آموزش زبان فارسی ویژه رشته دانشگاهی مدیریت برای غیرفارسی‌زبانان بزرگسالی است که با هدف تحصیل در انواع گرایش‌های رشته مدیریت و کسب و کار و برقراری ارتباط در این زمینه در کشورمان وارد این حوزه می‌شوند. سطح زبانی درسنامه‌ها در سطح پیشرفته بر مبنای سطح‌بندی چارچوب مرجع فارسی (میردهقان فراشاه و همکاران، ۱۳۹۵) و با تکیه بر رویکرد محتوامحور است.

حاصل پژوهش تهیه و تدوین درسنامه‌ها به صورت مجموعه‌ای دارای سه بخش (یازده درس) است که برای آموزش زبان فارسی به مدت ۱۱۰ ساعت (هر درس پنج جلسه آموزش) می‌باشد. ارزیابی درسنامه‌ها با بهره‌گیری از پرسشنامه به انجام می‌رسد؛ بر این مبنا داده‌های حاصل از ارزیابی مدرسان زبان فارسی از دروس تدوین شده مورد تحلیل قرار گرفته است. همان‌گونه که در جداول مقاله نشان داده شد، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری داده‌های پژوهش نمایانگر آن است که در پاسخ به پرسش اول از ده متغیر شناسایی شده در زمینه نیازهای آموزشی زبان‌آموزان^۱ متغیر دارای همخوانی معناداری با نیاز زبان‌آموزان برای ادامه تحصیل و فعالیت در گرایش‌های مختلف رشته مدیریت است. تنها عامل تصاویر از ضعف و عدم همخوانی با نیازهای آموزشی زبان‌آموزان برخوردار است.

در پاسخ به پرسش دوم و شیوه‌های مؤثر برای تقویت مهارت‌های اصلی زبان فارسی برای گروه مخاطب و با هدف برقراری ارتباط، تحلیل‌های آماری ارائه‌شده در مقاله نمایانگر آن هستند که در زمینه مهارت شنیداری به ترتیب ارائه تکالیف متناسب با متن، ارائه متون متناسب با سطح زبان‌آموز، تنوع در گفتگوها و الحاق نکات فرهنگی به متون می‌تواند در تقویت این مهارت مؤثر باشد. در زمینه مهارت خوانداری به ترتیب الحاق نکات فرهنگی به متون خواندن، متناسب بودن متون خواندن با اطلاعات عمومی زبان‌آموز، جذابیت متون و ارائه تکالیف متناسب می‌تواند در تقویت این مهارت مؤثر باشد. در زمینه مهارت گفتاری ارائه تکالیف متناسب با نیاز زبان‌آموز، گنجاندن نکات فرهنگی متناسب با موضوع در قسمت‌های گفتاری و ارائه تکالیف متناسب با سطح زبان‌آموز می‌تواند در تقویت این مهارت مؤثر باشد.

با توجه به فقدان منابع آموزشی زبان فارسی برای اهداف ویژه، پژوهش حاضر گامی در راستای تحلیل نیازهای فارسی‌آموزان غیرایرانی در رشته مدیریت و تهیه محتوای آموزشی به تناسب اهداف خاص آنان است. امید آنکه بتوانیم در مسیر گسترش این زبان شیرین در جهان گام‌های مثبتی برداریم.

منابع

- برومند، میترا. (۱۳۹۶). تدوین درسنامه رشته مدیریت ویژه فارسی‌آموزان غیرایرانی با رویکرد محتوامحور برای اهداف دانشگاهی در سطح پیشرفته. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید بهشتی.
- پارساکیا، محمدمهدی. (۱۳۹۷). تهیه و تدوین متون کمک آموزشی خواندن برای دانشجویان غیرفارسی‌زبان رشته زبان و ادبیات فارسی با تکیه بر مهارت درک مطلب بر پایه رویکرد شناختی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید بهشتی.
- بازارگادی، علاءالدین. (۱۳۴۶). فارسی از طریق انگلیسی. چاپ اول. تهران: انتشارات کتابخانه ابن سینا.
- بازارگادی، علاءالدین. (۱۳۸۵). فارسی آسان. چاپ دوم. تهران: انتشارات رهنما.
- ثمره، یدالله. (۱۳۶۶). آموزش زبان فارسی. تهران: نشر بین‌المللی المهدی.
- ذوالفقاری، سیدحسن؛ غفاری، مهدی و بهروز محمودی بختیاری (۱۳۸۰). فارسی بیاموزیم. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.
- رسولی موسوی، سیده فاطمه. (۱۳۸۷). خودآموز زبان فارسی. قم: انتشارات جامعه الزهراء (س).
- ریچاردز، جک. سی. (۱۳۹۷). تدوین برنامه آموزشی در آموزش زبان. ترجمه مهین ناز میردهقان فراشاه و پژمان محمودی و مریم صالحی. تهران: انتشارات خاموش.
- صفارمقدم، احمد. (۱۳۷۸). زبان فارسی. تهران: شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی.
- صفری، سعید. (۱۳۹۶). سلام فارسی. تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.
- صحرایی، رضامراد. (۱۳۹۱). چشم‌انداز آموزش زبان فارسی به غیرایرانیان از منظر برنامه‌ریزی درسی. پژوهش‌های زبان‌شناسی. سال ۴. شماره ۱. بهار و تابستان ۱۳۹۱، صص: ۹۷-۱۱۳.
- صحرایی، رضامراد. افسانه‌گریبی. داود ملک‌لو. سمانه صادقی. منیژه شهبازخان. مریم سلطانی. (۱۳۹۶). مینا ۱ و ۲. تهران: انتشارات کانون زبان ایران (وابسته به کانون پرورش فکری کودکان و نوجوان).
- ضرغامیان، مهدی. (۱۳۷۷). آموزش زبان فارسی از مبتدی تا پیشرفته. تهران: شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی.

- مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی. (۱۳۸۴). آموزش فارسی به فارسی. قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص).
- میردهقان فراشاه، مهین‌ناز. امیررضا وکیلی فرد. زینب منتظری‌راد. فرشته باقری. (۱۳۹۵). چارچوب مرجع آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان. تهران: نشر خاموش.
- میردهقان فراشاه، مهین‌ناز؛ باقری، فرشته؛ حاجی‌باقری، زهرا؛ کریم‌زاده، سیمین؛ عبداللهی پارسا، طاهره؛ منتظری‌راد، زینب؛ ملایان، مهرانوش و حمید آقایی. (۱۳۹۸). پرفا (مجموعه ۹ جلدی). تهران: انتشارات مؤسسه نگارستان اندیشه و دانشگاه شهید بهشتی.
- نیشن، پل و جان مکالیستر. (۱۳۹۵). طراحی برنامه آموزشی زبان. ترجمه مهین‌ناز میردهقان فراشاه، شبنم مجیدی، زهرا حاجی‌باقری و مینا فرهی. تهران: نشر خاموش.
- میردهقان فراشاه، مهین‌ناز؛ میرزایی برزکی، رضا و مرضیه دهقانی. (۱۳۹۷). «تدوین و ارزیابی درسنامه‌های جامع آموزش زبان فارسی به چینی‌زبانان در سطح پایه براساس چارچوب مرجع آموزش زبان فارسی». پژوهشنامه آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان. سال هشتم. شماره ۱۷. صص: ۱۲۷-۱۵۵.
- وکیلی‌فرد، امیررضا. (۱۳۹۱). فارسی ویژه مهندسی برای دانشجویان خارجی. قزوین: موسسه پژوهشی پارسیان فرهیخته با همکاری موسسه انتشارات پرک.
- وکیلی‌فرد، امیررضا و منیژه گله‌داری. (۱۳۹۵). ضربان زندگی: گسترش واژگان و درک متون نیمه تخصصی زبان فارسی در حوزه علوم پزشکی. چاپ اول. قزوین: انتشارات جهاد دانشگاهی واحد قزوین.
- وکیلی‌فرد، امیررضا و زهره صدیقی‌فر. (۱۳۹۷). نبض زندگی: گسترش واژگان و درک متون نیمه تخصصی زبان فارسی در حوزه علوم پزشکی (سطح میانی). قزوین: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره).
- یاحقی، فرشته (۱۳۹۶). تدوین درسنامه رشته حسابداری ویژه فارسی‌آموزان غیرایرانی با رویکرد محتوامحور برای اهداف دانشگاهی در سطح پیشرفته. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید بهشتی.

- Cammarata, L. (2016). Content-based foreign language teaching; curriculum and pedagogy for developing advanced thinking and literacy skills. New York: Routledge.
- Combe, Colin. (2006). Introduction to E-business Management and Strategy. Elsevier. 87-107.
- Council of Europe. (2001). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge: Cambridge University Press.
- Council of Europe. (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors. www.coe.int/lang/cefr
- Cunningsworth, A. (1995). Choosing your coursebook. Heinemann Oxford.
- Farokhfal, R. (2013). Introduction to Persian: Persian Here & Now, Mage Publishers, United States.
- Geis, G. L. (1989). Formative Evaluation: Developmental testing and expert review. Performance and Instruction. 26. 1-8.
- Hadley, A. O. (2003). Teaching Language in Context. (3rd ed.). Massachusetts, Boston. Heinle & Heinle Publishers. Wadsworth, Inc.
- Hutchinson, Tom, Waters Alan. (2010). English for specific purposes, a learning centered approach. Cambridge University Press.
- Inmaculada, F. & Risänen, C. (2008). ESP in European higher education: Integrating language and content. Amsterdam: Benjamins.
- Lyster, Roy. (2017). Content-Based Language Teaching. New York: Routledge.
- Mascull, B. (2010). Business vocabulary in use; Advanced. Cambridge University Press.
- Met, M. (1991). Learning language through content: Learning content through language. Foreign Language Annals, 24.4, 281– 295.
- Mirdehghan Farashah, M. (2021). Persian Reference Framework: Teaching Persian to speakers of other languages. International Journal of Language Studies 15 (4), 153-170.
- Mirdehghan Farashah, M., Bagheri, F., Hajibagheri, Karimzadeh, S., AbdollahiParsa, T., Montazeri, Z. Mollaian, M. & Aghaei, H. (2019). Professional Series of PARFA. Negarestan-e Andisheh Publishing Institute in conjunction with Shahid Beheshti University & International Scientific Cooperation Center of MSRT.
- Mirdehghan Farashah, M., MirzaeiBarzaki, R. & Dehghani, M. (2019). Developing and evaluating a comprehensive textbook for teaching Persian to Chinese speakers at the elementary level on the basis of

Standard Framework for Teaching Persian Language. *Journal of Teaching Persian to Speakers of Other Languages*, 8 (TOME 17), 127-155.

- Mirdehghan Farashah, M., & S. R. Yousefi (2020). “Teaching Persian varieties and dialects: A Persian reference framework”. In the *Routledge Handbook of Second Language Acquisition and Pedagogy of Persian*. Ed. Pouneh Shabani-Jadidi. Routledge. Chapter 24, pp. 494-523.
- Mirdehghan Farashah, M., Vakilifard, A., Montazeri, Z. & Bagheri, F. (2016). *Persian Framework of Reference for teaching Persian to speakers of other languages: grammar, vocabulary, and function; for the elementary, intermediate, and advanced levels*. Khamoosh Publication, in conjunction with the International Scientific Cooperative Center of MSRT.
- Nation, I.S.P. & John Macalister. (2016). *Language Curriculum Design*. Translated by: M. Mirdehghan Farashah, S. Majidi, Z. HajiBagheri & M. Farahi. Tehran: Khamush Publications.
- Nicolaenko, E.B. (2008). *Business English Textbook*, Tomsk Polytechnic University. 5-38.
- Omoto, Mulamba Patrick, Nyongesa, Wesonga Justus. (2013). *Content-Based Instruction: A Study of Methods of Teaching and Learning English in Primary Schools in Butula District*. *International Journal of Business and Social Science*. Vol. 4. No. 5.
- Robinson, P. C. (1980). *ESP (English for Specific Purposes)*. Elsevier Science & Technology Books.
- Räisänen, C. A. (2008). *The state of ESP teaching and learning in Western European higher education*. John Benjamins publishing company.
- Richards, Jack C. (2018). *Curriculum Development in Language Teaching*. Translated by: M. Mirdehghan Farashah, P. Mahmoudi, & M. Salehi. Tehran: Khamush Publications.
- Stoller, Fredrica L. (2004). *Content-based instruction: perspectives on curriculum planning*. Cambridge University Press. Volume 24, pp. 261-283.